

FUTBOL TARAFTARLARININ ŞİDDET İLE İLGİLİ TEPKİLERİNİN PSİKO-SOSYAL BOYUTLARI

Ertan KILCIGİL¹

ÖZET

Alt gelir düzeyi ve eğitim seviyesinin düşük oluşu, şiddete dayalı tepkileri artırmaktadır. Öğrenci, işsiz ve serbest meslek grupları şiddete eğilimlidirler. Maç izlenen yerin ve spor yazarlarının; hakemin kararlarına ve küfür etmeye olumsuz katkıları vardır.

Anahtar kelimeler: Futbol, şiddet, psiko-sosyal

PSYCHO-SOCIAL ASPECTS OF REACTIONS BY FOOTBALL FANS CONCERNING VIOLENCE

ABSTRACT

The low income level and the low level of education increase reactions concerning violence. Student unemployed and self-employed groups have a tendency to violence. Stadium and sports writers contribute to the decisions of referees and swearing negatively.

Key words: Football, violence, psycho-social

GİRİŞ

Futbol taraftarlarının şiddet boyutu 1960'ların ortalarında Britanya'da başlamıştır. Giderek kıta Avrupası'na yayılmıştır. İngiliz taraftarlarının deplasman maçlarında yaygınlık göstermiş ve ilerlemiştir (1). Her ülke için taraftarlık'ın tanımlanabilir ölçüsü farklıdır. O ülke için geçerli olabilecek sosyal faktörler, taraftarlığın fanatizme dönüşme sürecinde psiko-sosyal boyutlarıyla açıklanabilmektedir. Elias (2) taraftarlık ve fanatizmin 'sosyo-genetik' faktörlerle açıklanabileceğini bile ileri sürmektedir. Clarke (3), Hall (4), Marsh ve arkadaşları (5), Robins ve Cohen (6) ve Taylor (7, 8, 9, 10), taraftarların davranışlarına sosyolojik yaklaşımlar getiren araştırmacılar olmuşlardır. Tirübünlerden maç izleyen taraftarların düzen dışı davranışları vardır ve bunlar karmaşık bir yapının çok yönlü incelenmesi gerekli psiko-sosyal boyutlarıdır. "Popüler kullanımda örneğin, bu hafta küfretmeyi ve başka sosyal bağlamlarda kolaylıkla sıradan bir 'keyiflilik' ya da 'taşkınlık' olarak mazur görülebilecek türden davranışları içerir" (1). Bu taşkınlık boyutları, alt kültür grubuna dahil taraftarların, kendi takımları lehine olmayan hakem kararlarında, kasıtlı olarak tasarlanmış şiddet ve saha işgalleri göstermesine bile yol açmaktadır. Taraftarlar arasında yumruklu kavga, değişik ölçek ve şiddette tekrarlanmaktadır. Futbol maçlarına giden taraftarların maça giderken baştan hazırlıklı biçimde ısrarlı olarak düzen dışı davranış göstermeye niyetli olabileceği gibi ki bu gibiler kavgayı maça gitmenin ayrılmaz bir parçası olarak görenlerdir. kavgayı onaylamayan veya gerektiğinde onaylayanları da olabilmektedir. Maç içerisindeki rakip taraftarların tezahüratları, bunları yöneten amigoları veya maç öncesinde taraf veya rakip taraftar spor yazarlarının okunması, eğitim ve gelir seviyesine göre şiddetin boyutlarını belirlemektedir. Trivizas (11), futbolla ilgili şiddet fiillerini işleyenlerin yüzde sekseninin işsiz veya vasıfsız işçi olduklarını belirtmektedir. Son yıllarda bayanlar arasında oynanmaya başlansa da, futbol halen bir erkek sporudur. Güç ve kuvvet sembolü erkek cinsiyet, şiddete en yakın cinsiyet ile özdeşleştirilince küfür ve yumruklu kavgalar meydana gelmektedir. Bir taraftar için tuttuğu takımın başarısı, kendisi için bir güven ve iftihar duygusunun kaynağı olmaktadır. Aksi durum, yani; başarısızlığında ise kendisinde bir kayıp duygusu uyandırmaktadır. Çok özet olarak anlatılan bu durum insanda saldırganlık dürtülerinin olabileceği gerçeğindedir. Bireysel olarak tek başına eylem geliştiremeyen taraftar, grup psikolojisiyle çok rahat hareket ederek, gruba dahil olmasıyla beraber sosyal bakımdan kendini güvende hissetmektedir ve şiddet eylemlerine katılabilmektedir. Bu çalışma, bir futbol takımı (Gençlerbirliği) taraftarlarının şiddet ile ilgili tepkilerinin psiko-sosyal boyutlarını tespit etmeyi amaçlamaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Ankara'da Gençlerbirliği Spor Kulübü'nün Galatasaray Spor Kulübü'yle yaptığı futbol maçı öncesinde (200) kapalı, (100) açık ve (100) kale arkası tirübününde oturan Gençlerbirliği Spor Kulübü taraftarlarına, toplam 400 kişi üzerinde 10 soruluk bir anketle uygulandı. Araştırma, her bir soru maddesine verilen yanıtların yüzdeleri arasındaki oran farkı (P1-P2) Z testi ile değerlendirildi. Örneğin, 'Ankaradaki maçların hepsine gitme durumu', öğrenci mesleği için, her meslek grubu ve oturdukları yer itibarıyla ayrı ayrı değerlendirildi, aradaki yüzde oran farklarına (P1-P2) Z testi uygulandı, ilişki olup olmadığına bakıldı ve yorumlandı. Tablo yoğunluğu nedeniyle P1-P2 ve Z değerleri verilmeyen tablolar da vardır. Örneğin, 'hakemin kararına tepkinin nedeni durumu' olan 7. tabloda 9 meslek grubuna 'rakip taraftar tezahüratı' sütunu için gerekli; kapalı, açık ve kale arkası değerlendirmesi için 3 tablo, toplam tablo sayısı olarak da (diğer 2 sütun için, 'amigolar' ve 'maç öncesi okunan taraf ve rakip spor yazarları'na) 9 tablo gereklidir. Bir soru maddesi için gerekli bu tablo sayısı fazla olduğundan, istatistiki anlamlılık düzeyleri de olan böyle tablolar, çıplak değerleriyle (tablosuz) gösterilmiştir.

¹ Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

BULGULAR**Tablo: 1 Seyirci Mesleklerinin Tirübündeki Oturma Yerlerine Göre Dağılımları Durumu**

Meslek Grupları ve N ↓	Oturma Yeri→ N→	1			2			3			4			5			6			7			8			9			
		K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	
1	P1-P2				.385	.310	.350	.255	.230	.370	.385	.300	.330	.305	.280	.410	.325	.300	.410	.115	.060	.160	.390	.280	.300	.395	.300	.360	
N=154	Z				10.9 1 **	6.16 **	6.41 **	6.02 **	4.05 **	6.99 **	10.9 1 **	5.85 **	5.88 **	7.61 **	5.28 **	8.34 **	8.34 **	5.85 **	8.34 **	2.45 *	.92	2.44 *	11.17 **	5.28 **	5.15 **	11.43 **	5.85 **	6.69 **	
2	P1-P2							.130	.080	.020	-	.010	.020	.080	.030	.060	.060	.010	.060	-.270	-.250	-.190	.005	-.030	-.050	.010	-.010	-	
N=11	Z							-5.09 **	-2.24 *	.65	-	-.38	-.55	-3.73 **	-1.03	2.53 *	-3.10 **	-.38	2.53 *	-8.30 **	-5.20 **	-3.85 **	.58	-1.03	-1.27	1.42	-.38	.31	
3	P1-P2											.130	.070	-.040	.050	.050	.040	.070	0.70	.040	-.140	-.170	-.210	.135	.050	-.070	.140	.070	-.010
N=43	Z										5.09 **	1.90	2.04 **	1.57	1.27	2.04 *	2.30 *	1.90	2.04 *	-3.49 **	-3.11 **	-4.42 **	5.39 **	1.27	-1.90	5.71 **	1.90	-0.34	
4	P1-P2													-.080	-.020	.080	-.060	-	.080	-.270	-.240	-.170	.005	-.020	-.030	.010	-	.030	
N=14	Z													-3.73 **	-.65	2.95 **	-3.10 **	-	2.95 **	-8.30 **	-4.90 **	-3.33 **	.58	.65	-.72	1.42	-	.86	
5	P1-P2																.020	.020	-	-.190	-.220	-.250	.085	-	.110	.090	.020	-.050	
N=24	Z																.74	.65	-	-5.05 **	-4.43 **	-5.77 **	4.08 **	-	-3.52 **	4.45 **	.65	-2.29 *	
6	P1-P2																				-.210	-.240	-.250	.065	-.020	-.110	.070	-	-.050
N=18	Z																				-5.75 **	-4.90 **	-5.77 **	3.47 **	-.65	-3.52 **	3.88 **	-	-2.29 *
7	P1-P2																							.275	.220	.140	.280	.240	.240
N=109	Z																							8.56 **	4.33 **	2.62 **	8.82 **	4.90 **	4.13 **
8	P1-P2																									.005	.020	.060	
N=18	Z																									1	.65	1.57	
9	P1-P2																												
N=9	Z																												

** = p<0.01 düzeyinde anlamlıdır. * = p<0.05 düzeyinde anlamlıdır. Meslek gruplarındaki kısaltma rakamları ve harfleri şöyledir: 1-Öğrenci, 2-Öğretmen, 3-İşçi, 4-Memur, 5-Askeri Personel, 6-Üniversite Öğretim Elemanı, 7-Serbest Meslek, 8-İşsiz, 9-Emekli, K-Kapalı tirübün, A-Açık tirübün, KA-Kale arkası tirübün.

Tablo: 2 Bir Sezon Boyunca Sadece Ankara'daki Dört Büyüklerin Maçlarına Gitme Durumu

Meslek Grupları ve N ↓	Oturma Yeri→ N→	1			2			3			4			5			6			7			8			9		
		K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA
		18	16	21	-	-	2	1	2	8	-	0	2	6	3	8	2	2	-	44	18	9	-	-	10	-	-	4
1	P1-P2				.254	3.90	.297	.239	.341	.203	.254	.390	.297	.169	.317	.203	.225	.341	.328	-.366	-.049	.188	.254	.390	.172	.254	.390	.266
N=55	Z				4.91**	5.12**	4.74**	4.48**	4.10**	2.83**	4.91**	5.12**	4.74**	2.76**	3.67**	2.83**	4.08**	4.10**	5.59**	-4.73**	-.452	2.57*	4.91**	5.12**	2.32*	4.91**	5.12**	4.02**
2	P1-P2							-.014	-.049	-.094	-	-	-	-.085	-.073	-.094	-.028	-.049	.031	-.620	-.439	-.109	-	-	-.125	-	-	-.031
N=2	Z							-1.01	-1.45	-2.01*	-	-	-	-2.56*	-1.80	-2.01*	-1.43	-1.45	-1.44	10.76**	5.66**	-2.25*	-	-	-2.48*	-	-	-.84
3	P1-P2										.014	.049	.094	-.070	-.024	-	-.014	-	.125	-.606	-.390	-.016	.014	.049	-.031	.014	.049	.063
N=11	Z										1.01	1.45	2.01*	-1.96*	-.46	-	-.58	-	3.02**	-.102	4.62**	-.26	1.01	1.45	-.51	1.01	1.45	1.22
4	P1-P2													-.085	-.073	-.094	-.028	-.040	.031	-.620	-.439	-.109	-	-	-.125	-	-	-.031
N=2	Z													-2.56*	-1.80	-2.01*	-1.43	-1.45	1.44	10.76**	5.66**	-2.25*	-	-	-2.48*	-	-	-.84
5	P1-P2															.056	.024	.125	-.535	-.366	-.016	.085	.073	-.031	.085	.073	.063	
N=17	Z															1.47	.46	3.02**	-8.06**	4.18**	-.26	2.56*	1.80	-.51	2.56*	1.80	1.22	
6	P1-P2																			-.592	-.390	-.141	.028	.049	-.156	.028	.049	-.063
N=4	Z																			-9.72**	4.62**	-3.24**	1.43	1.45	-3.44**	1.43	1.45	-2.07*
7	P1-P2																						.620	.439	-.016	.620	.439	.078
N=71	Z																						10.76**	5.66**	-.25	10.76**	5.66**	1.48
8	P1-P2																											.094
N=10	Z																											1.72
9	P1-P2																											
N=4	Z																											

** = p<0.01 düzeyinde anlamlıdır. * = p<0.05 düzeyinde anlamlıdır. Meslek gruplarındaki kısaltma rakamları ve harfleri şöyledir: 1-Öğrenci, 2-Öğretmen, 3-İşçi, 4-Memur, 5-Askeri Personel, 6-Üniversite Öğretim Elemanı, 7-Serbest Meslek, 8-İşsiz, 9-Emekli, K-Kapalı tirübün, A-Açık tirübün, KA-Kale arkası tirübün.

Tablo: 3 Ankara'daki Maçların Hepsine Gitme Durumu

Meslek Grupları ve N ↓	Oturma Yeri→ N→	1			2			3			4			5			6			7			8			9		
		K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA
1	P1-P2				.214	.529	.436	.214	.353	.436	.214	.529	.436	.214	.529	.487	.214	.412	.462	-.571	.353	.538	.214	.529	.513	.214	.529	.538
N=33	Z				1.95	4.37**	4.66**	1.95	2.32*	4.66**	1.95	4.37**	4.66**	1.95	4.37**	5.58**	1.95	2.86**	5.10**	-3.68**	2.32*	6.75**	1.95	4.37**	6.12**	1.95	4.37**	6.75**
2	P1-P2							-	-.176	-	-	-	-	-	-	.051	-	-.118	.026	-.786	-.176	.103	-	-	.077	-	-	.103
N=4	Z							-	-1.91	-	-	-	-	-	-	.85	-	-1.51	.40	-7.16**	-1.91	2.11*	-	-	1.40	-	-	2.11*
3	P1-P2										-	.176	-	-	.176	.051	-	.059	.026	-.786	-	.103	-	-	.077	-	.176	.103
N=7	Z										-	1.91	-	-	1.91	.85	-	.49	.40	-7.16**	-	2.11*	-	-	1.40	-	1.91	2.11*
4	P1-P2													-	-	.051	-	-.118	.026	-.786	-.176	.103	-	-	.077	-	-	.103
N=4	Z										-	-		-	-	.85	-	-1.51	.40	-7.16**	-1.91	2.11*	-	-	1.40	-	-	2.11*
5	P1-P2																-	-.118	-.026	-.786	-.176	.051	-	-	.026	-	-	.051
N=2	Z																-	-1.51	-.46	-7.16**	-1.91	1.45	-	-	.59	-	-	1.45
6	P1-P2																			-.786	-.059	.077	-	.118	.051	-	.118	.077
N=5	Z																			-7.16**	-.49	1.80	-	1.51	1.03	-	1.51	1.80
7	P1-P2																						.786	.176	-.026	.786	.176	-
N=14	Z																						7.16**	1.91	-1.01	7.16**	1.91	-
8	P1-P2																									-	-	.026
N=1	Z																									-	-	1.01
9	P1-P2																											
N=-	Z																											

** = p<0.01 düzeyinde anlamlıdır. * = p<0.05 düzeyinde anlamlıdır. Meslek gruplarındaki kısaltma rakamları ve harfleri şöyledir: 1-Öğrenci, 2-Öğretmen, 3-İşçi, 4-Memur, 5-Askeri Personel, 6-Üniversite Öğretim Elemanı, 7-Serbest Meslek, 8-İşsiz, 9-Emekli, K-Kapalı tirübün, A-Açık tirübün, KA-Kale arkası tirübün.

Tablo: 4 Maçlara Ara Sıra Gitme Durumu

Meslek Grupları ve N ↓	Oturma Yeri→ N→	1			2			3			4			5			6			7			8			9			
		K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	K	A	KA	
		-	14	32	-	-	5	2	11	10	-	-	5	-	5-	-	-	5	3	13	3	-	-	-	7	-	-	5	
1	P1-P2				-	.368	.403	-.133	.079	.328	-	.368	.403	-	.237	.478	-	.237	.433	-.867	.289	.478	-	.368	.373	-	.368	.403	
N=46	Z				-	4.71**	5.84**	-1.52	.74	4.38**	-	4.71**	5.84**	-	2.48*	6.55**	-9.87**	3.23**	7.83**	-	4.71**	5.21**	-	4.71**	5.21**	-	4.71**	5.84**	
2	P1-P2							-.133	-.289	-.075	-	-	-	-	-.132	.075	-	-.132	.030	-.867	-.079	.075	-	-	-.030	-	-	-	
N=5	Z							-1.52	-3.93**	-1.38	-	-	-	-	-2.40*	2.32*	-	-2.40*	.73	-9.87**	-1.80	2.32*	-	-	-.61	-	-	-	
3	P1-P2										.133	.289	.075	.133	.158	.149	.133	.158	.104	-.733	.211	.149	.133	.289	.045	.133	.289	.075	
N=23	Z										1.52	3.93**	1.38	1.52	1.72	3.43**	1.52	1.72	2.08*	-5.91**	2.46*	3.43**	1.52	3.93**	.78	1.52	3.93**	1.38	
4	P1-P2													-	-.132	.075	-	-.132	.030	-.867	-.079	.075	-	-	-.030	-	-	-	
N=5	Z													-	-2.40*	2.32*	-	-2.40*	.73	-9.87**	-1.80	2.32*	-	-	-.61	-	-	-	
5	P1-P2																												
N=5	Z																												
6	P1-P2																												
N=8	Z																												
7	P1-P2																												
N=16	Z																												
8	P1-P2																												
N=7	Z																												
9	P1-P2																												
N=5	Z																												

** = p<0.01 düzeyinde anlamlıdır. * = p<0.05 düzeyinde anlamlıdır. Meslek gruplarındaki kısaltma rakamları ve harfleri şöyledir: 1-Öğrenci, 2-Öğretmen, 3-İşçi, 4-Memur, 5-Askeri Personel, 6-Üniversite Öğretim Elemanı, 7-Serbest Meslek, 8-İşsiz, 9-Emekli, K-Kapalı tirübün, A-Açık tirübün, KA-Kale arkası tirübün.

Tablo: 5 Deplasman Maçlarının Hepsine Gidenlerin Durumu

MESLEK	KAPALI	AÇIK	KALE ARKASI	TOPLAM
Öğrenci	-	9	11	20
Öğretmen	-	-	-	-
İşçi	-	-	2	2
Memur	-	-	-	-
Askeri Personel	-	-	-	-
Üniv. Öğ. Ele.	-	-	1	1
Serbest Meslek	8	-	-	8
İşsiz	-	-	-	-
Emekli	-	-	-	-
TOPLAM	8	9	14	31

İstatistiki karşılaştırma yapılmadı, yeterli gözlem yok.

Tablo: 6 Küfürü Onaylayıp Onaylamama Durumu

MESLEK	ONAYLIYORUM			BAZEN			ONAYLAMİYORUM			TOPLAM
	KAPALI	AÇIK	KALE A.	KAPALI	AÇIK	KALE A.	KAPALI	AÇIK	KALE A.	
Öğrenci	9	7	28	19	13	10	51	14	3	154
Öğretmen	-	-	-	-	-	-	2	3	6	11
İşçi	5	6	2	10	5	2	13	-	-	43
Memur	-	2	6	-	2	2	2	-	-	14
Askeri Personel	-	-	-	4	2	-	14	4	-	24
Üniv. Öğ. Ele.	-	-	-	4	2	-	10	2	-	18
Serbest Meslek	11	13	16	33	10	6	12	5	3	109
İşsiz	1	6	11	-	-	-	-	-	-	18
Emekli	-	-	1	-	-	4	-	4	-	9
TOPLAM	26	34	64	70	34	24	104	32	12	400
TOPLAM		124			128			148		400

Tablo: 7 Hakemin Kararına Tepkinin Nedeni Durumu

MESLEK	RAKIP TARAFTAR TEZAHÜRATI			AMİGOLAR			MAÇ ÖNCESİ OKUNAN TARAF VE RAKİP SPOR YAZARLARI			TOPLAM
	KAPALI	AÇIK	KALE A.	KAPALI	AÇIK	KALE A.	KAPALI	AÇIK	KALE A.	
Öğrenci	28	9	4	20	5	7	31	20	30	154
Öğretmen	-	-	-	-	-	-	2	3	6	11
İşçi	9	6	4	10	1	-	9	4	-	43
Memur	-	2	2	-	-	4	2	2	2	14
Askeri Personel	4	2	-	-	-	-	14	4	-	24
Üniv. Öğ. Ele.	2	-	-	-	-	-	12	4	-	18
Serbest Meslek	22	19	16	15	5	4	19	4	5	109
İşsiz	1	4	7	-	2	4	-	-	-	18
Emekli	-	-	2	-	-	-	-	4	3	9
TOPLAM	66	42	35	45	13	19	89	45	46	400
TOPLAM		143			77			180		400

Tablo: 8 Rakip Taraflarla Yumruklulu Kavgayı Onaylayıp Onaylamama Durumu

MESLEK	ONAYLIYORUM			BAZEN			ONAYLAMİYORUM			TOPLAM
	KAPALI	AÇIK	KALE A.	KAPALI	AÇIK	KALE A.	KAPALI	AÇIK	KALE A.	
Öğrenci	9	7	28	18	14	10	52	13	3	154
Öğretmen	-	-	-	-	-	-	2	3	6	11
İşçi	4	6	3	6	5	1	18	-	-	43
Memur	-	-	8	-	4	-	2	-	-	14
Askeri Personel	-	-	-	-	-	-	18	4	2	24
Üniv. Öğ. Ele.	-	-	-	-	-	-	14	4	-	18
Serbest Meslek	12	19	18	30	3	5	14	6	2	109
İşsiz	-	6	11	-	-	-	1	-	-	18
Emekli	-	-	5	-	-	-	-	4	-	9
TOPLAM	25	38	73	54	26	16	121	34	13	400
TOPLAM		136			96			168		400

Tablo: 9 Eğitim Durumları Durumu

MESLEK	EĞİTİM DURUMLARI					TOPLAM
	İLK	ORTA	LİSE	ÜNİVERSİTE	ÜNİVERSİTE ÜSTÜ	
Öğrenci	-	83	52	19	-	154
Öğretmen	-	-	-	11	-	11
İşçi	29	5	7	2	-	43
Memur	-	-	11	3	-	14
Askeri Personel	-	5	12	5	2	24
Üniv. Öğ. Ele.	-	-	-	16	2	18
Serbest Meslek	85	9	11	2	2	109
İşsiz	18	-	-	-	-	18
Emekli	7	1	1	-	-	9
TOPLAM	139	103	94	58	6	400

Tablo: 10 Gelir Durumu

MESLEK	ALT GELİR			ORTA GELİR			ÜST GELİR			TOPLAM
	KAPALI	AÇIK	KALE A.	KAPALI	AÇIK	KALE A.	KAPALI	AÇIK	KALE A.	
Öğrenci	21	10	29	28	5	9	30	19	3	154
Öğretmen	2	3	6	-	-	-	-	-	-	11
İşçi	11	5	4	9	5	-	8	1	-	43
Memur	2	4	8	-	-	-	-	-	-	14
Askeri Personel	-	-	-	18	6	-	-	-	-	24
Üniv. Öğ. Ele.	10	4	-	4	-	-	-	-	-	18
Serbest Meslek	7	4	13	16	22	9	33	2	3	109
İşsiz	1	6	11	-	-	-	-	-	-	18
Emekli	-	4	5	-	-	-	-	-	-	9
TOPLAM	54	40	76	75	38	18	71	22	6	400
TOPLAM		170			131			99		400

Tablo: 1: Meslek grupları bakımından öğrenciler toplam sayıda çoktur (154). Daha sonra serbest meslek grubu gelmektedir (109). Öğrencilerin kapalı tirübünde bulunma yerleri en fazla sayıdadır (79), daha sonra serbest meslek grubu gelmektedir (56). İşçi meslek grubu toplam sayıda (39) ve kapalı tirübünde bulunma yerleriyle beraber üçüncü sıradadır (28). Öğrenci ve serbest meslek grubunun açık tirübünde bulunma yerleri bakımından istatistiki anlamlılık düzeyi yoktur. Diğer tüm meslek gruplarının oturma yerlerine göre ayrı ayrı P1-P2 farkları ve Z değerleri bakımından anlamlı bir ilişkisi vardır. İkinci önemli değer serbest meslek grubunda da tüm meslek gruplarının oturma yerlerine göre ayrı ayrı P1-P2 farkları ve Z değerleri bakımından anlamlı bir ilişkisi vardır.

Tablo: 2 : Meslek grupları bakımından bir sezon boyunca sadece Ankara'daki 4 büyüklerin maçlarına (kuruluş yıllarına göre, Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe, Trabzonspor), gitme durumunda serbest meslek grubu çoktur (71). İkinci sırada öğrenci meslek grubu gelmektedir (55). Kapalı tirübünde oturma yerleri bakımından da aynı sıra takip etmektedir (serbest meslek 44, öğrenci 18). Serbest meslek grubu bakımından diğer meslek gruplarının oturma yerlerine göre ayrı ayrı P1-P2 farkları ve Z değerleri bakımından işsiz meslek grubunun kale arkası ve öğrenci meslek grubunun yine açık tirübün oturma yerlerine göre bir ilişkisi olmamasına rağmen, diğer tüm meslek grupları arasında tüm oturma yerlerine göre istatistiki anlamlılık düzeyi vardır.

Tablo: 3 : Ankara'daki maçların hepsine gitme durumunda en yoğunluklu meslek grubu öğrenci (33), daha sonra serbest meslek grubu (14) gelmektedir. Öğrenci ve serbest meslek grubunun kapalı tirübünde oturma yerleri anlamlı, diğer tüm grupların kapalı tirübünde oturma yerleri bakımından anlamlı istatistiki bir ilişki yoktur. Serbest mesleğin işsize göre açık ve kale arkası, öğretmenin açık, memurun açık, askeri personelin açık, üniversite öğretim elemanının açık tirübündeki oturma yerlerine göre ilişkisi yoktur, diğer tüm meslek gruplarının tüm oturma yerlerine göre anlamlı istatistiki ilişkisi vardır.

Tablo: 4 : Maçlara ara sıra gitme durumunda en yoğunluklu meslek grubu öğrenci (46), daha sonra işçi (23) gelmektedir. Öğrenci grubunun işçi grubuna göre kapalı ve açık, işçi grubunun memur, askeri personel, üniversite öğretim elemanı, işsiz ve emekli grubunun kapalı tirübünde oturma yerlerine göre ilişkisi yoktur, diğer tüm meslek gruplarının tüm oturma yerlerine göre anlamlı istatistiki ilişkisi vardır.

Tablo: 6 : Kufürü onaylayıp onaylamama durumunda 148 kişinin onaylamayan, 128 kişinin bazen onaylayan, 124 kişinin de onaylayan durumu vardır. Onaylamayanlarda öğrenci meslek grubunun kapalı tirübünde oturanlar çoğunlukta (51), tüm meslek grubu bakımından da yine kapalı tirübünde oturanlar (104) çoğunlukta. Onaylayanlar ise tüm meslek grubu bakımından kale arkasında çoğunlukta (64).

Tablo : 7 : Hakemin kararına tepkinin nedeni durumunda en yoğunluklu neden, maç öncesi okunan taraf ve rakip spor yazarlarıdır (180). Rakip taraftar tezahüratı ikinci sıradadır (143). Maç öncesi okunan taraf ve rakip spor yazarlarının (89), rakip taraftar tezahüratı nedeninin (66) ve amigolar nedeninin gösterilmesi (45), kapalı tirübün için yoğunlukludur.

Tablo: 8 : Rakip taraftarla yumruklu kavgayı onaylayıp onaylamama durumunda 168 kişinin onaylamayan, 136 kişinin onaylayan, 96 kişinin de bazen onaylayan durumu vardır. Onaylamayanlarda kapalı tirübün (121) ve öğrenci meslek grubu (52), onaylayanlarda kale arkasının öğrenci meslek grubu (73) çoğunlukta.

Tablo: 9 : Eğitim durumları bakımından 139 kişi ile ilkökul mezunu birinci sıradadır. Ortaokul (103), lise (94), üniversite (58) ve üniversite üstü (6) mezunları sırayı takip etmektedir. Serbest meslek grubunda 85 kişi ile ilkökul mezunu bulunmak en yoğunlukludur. Öğrenci meslek grubunda 52 kişi lise mezunu durumuyla ikinci sıradadır.

Tablo: 10 : Gelir durumu bakımından alt gelir grubu (170) en yoğunluklu, daha sonra sırasıyla orta gelir (131) ve üst gelir (99) grupları gelmektedir. Serbest meslekte üst gelir kapalı tirübün (33), öğrenci grubunda ise yine kapalı tirübün (30) en yoğunluklu sırayı takip etmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Alt gelir seviyesine sahip taraftarlar (170), eğitim seviyesinde de ilkökul (139) ve ortaokul mezunu (103) gruplardır. Yumruklu kavgayı onaylamak, bu gruplarda çoğunlukta (136). Kale arkasında oturanlar şiddete daha çok eğilimdedirler (73). Hakemin kararına tepkinin nedenine, taraftar ve rakip spor yazarlarının etkili olduğu (180), bunların yazılarından etkilendikleri sonucunu çıkarmıştır. Bu durum için, rakip taraftarın tezahüratı ikinci sırada etkilidir (143). Kufürü kale arkası seyircileri şiddetle onaylamaktadırlar (104). Kapalı tirübün izleyicileri onaylamamaktadır (64). Bu sosyal olarak rahat ve iyi bir yerden maç izlemenin, gelir seviyesindeki refah ile birlikte getirdiği bir sonuç olarak yorumlanabilir. Öğrenci meslek grubunun çoğunluğu ekonomik özgürlüğüne kavuşmamış olmasına rağmen, diğer mevkilerde maç izleyenlere göre, ücreti biraz daha pahalı olan kapalı tirübünde maç izlemeleri bir çelişki gibi görünse de, bu durum iyi bir yerden maç izlemeye karşılık harçlıklarından futbol için para ayırdıkları, şeklinde bir sonuç çıkarmaktadır (kendini üst gelir grubunda belirten kapalı'da 30, açık'ta 19 ve kale arkası'nda 3 öğrenci hariç). Açık ve kale arkası oturma yerlerinde öğrenciler kufürü 'bazen' (23) ve 'direkt'(35) onaylamaktadırlar. Eğitimin önemi her yerde önemli olmasına rağmen, tek başına yeterli olmayışının da kanıtı sayılması gereken bu durum, oturlan yer açısından çevrenin önemini öne çıkarmaktadır. Kufür eden çevreden etkilenme ile eylem geliştirilmesi yorumunu yapmamıza neden olmaktadır. Bir sezon boyunca sadece dört büyüklerin (kuruluş yıllarına göre, Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe ve Trabzonspor) maçlarına gitme durumunda serbest meslek sahipleri (71), Ankara'daki maçların hepsine gitme (33) ve ara sıra maça gitme durumunda kale arkası mevkisiyle öğrenci grubu (32) daha yoğundur. Eğitim seviyesinin düşük olduğu

ve sosyo-ekonomik bakımdan sıkıntı içinde yaşayanların şiddete daha çok eğilimli olduğu literatür çalışmamızda da gösterdiğimiz gibi, Doğan ve Moralı'nın (12) çalışmasında da benzer yaklaşımlar göstermesi çalışmamızı desteklemektedir. Küfürü onaylamayan kişi sayısı çoğunluktadır (148), fakat küfürü onaylayanların eylemleri şiddetli olduğu için ses getirmektedir. 'Bazen onaylayanlar' bu gruba dahil ettiğimizde (128), aralıklı edilen küfürlerin genele yansıdığı düşünüldüğünde ise 'küfürün onaylanması' çoğunluğu oluşturmaktadır (128+148=276). Küfürü onaylayanların, açık (7) ve kale arkası (28) tirübünü için öğrenci, işsiz (17) ve serbest meslek (29) grupları ve ayrıca serbest meslek grubunun da eğitim düzeyi bakımından ilkokul yoğunluklu (85) olduğunu görmekteyiz. Eğitim ve maçın seyredilme yerinin yüksek refahlık düzeyinde yükseltilmesiyle, psiko-sosyal açıdan taraftarların şiddet ile ilgili tepkilerinde bir yumuşama ve azalma olabileceği kanaatini taşımaktayız.

KAYNAKLAR

- 1- Riches, D., Antropolojik Açıdan Şiddet, içinde, Dunning, E., Murphy, P., Williams, J., "Keyifler, Açık Tribün Çeteleri ve Kavga Şirketleri: Futbol Fanatığı Davranışının Sosyolojik Bir Açıklamasına Doğru", (çev: Dilek Hattatoğlu), Ayrıntı Yayınları, s. 202-224, İstanbul, 1989
- 2- Elias, N., The Civilizing Proces, Basil Blackwell, Oxford, 1978
- 3- Clarke, J., Football and working class fans: Tradition and change, In Roger Ingham (ed.), Football Hooliganism: The wider context, Inter-Action Imprint, London, 1978
- 4- Hall, S., The treatment of "football hooliganism" in the press. In Roger Ingham (ed.), Football Hooliganism: The wider context, Inter-Action Imprint, London, 1978
- 5- Marsh, P., Rosser, E., Harre, R., The Rules of Disorder, Routledge and Kegan Paul, London, 1978
- 6- Robins, D., Cohen, P., Knuckle Sandwich: Growing up in the working class city, Penguin, Harmondsworth, 1978
- 7- Taylor, I., Football mad: A speculative Sociology of football hooliganism, In Eric Dunning (ed.), The Sociology of Sport: A Selection of readings, Frank Cass, London, 1971
- 8- -----, Soccer consiousness and soccer hooliganism. In Stan Cohen (ed.), Images of Deviance, Frank Cass, London, 1978
- 9- -----, On the sports violence qustion: Soccer hooliganism revisited. In Jennifer Hargreaves (ed.), Sport, Culture and Ideology, Routledge and Kegan Paul, London, 1982
- 10- -----, Class, violence and sport: The case of soccer hooliganism in Britain. In hart Cantelon and Richard S. Gruneau (eds.), Sports, Culture and the Modern State, Toronto Universty Press, Toronto, 1982
- 11- Trivisaz, E., Offences and offenders in football crowd disordes. British Journal of Criminology: 20, 276-88, 1980
- 12- Doğan, B., Moralı, S., "Futbol'da Seyirci Taşkınıklıkları ve Bunun Altında Yatan Psiko-Sosyal Nedenler", Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, sayı: 4, 1996